

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ

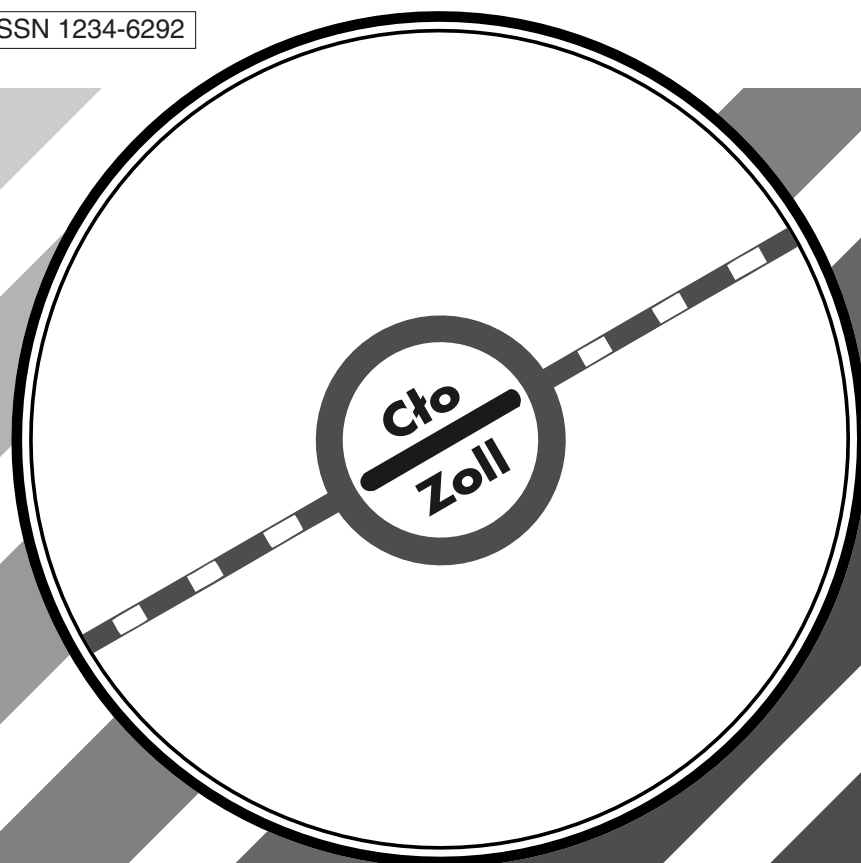
NR
11

HANDEL ZAGRANICZNY PRODUKTAMI ROLNO-SPOŻYWCZYMI

stan i perspektywy

ISSN 1234-6292

**RAPORTY
RYNKOWE**

CZERWIEC 2000

Raporty są finansowane przez
AGENCJĘ RYNKU ROLNEGO
oraz
INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Ogólna ocena handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi – *B. Nosecka, G. Dybowski*
- III. Stan i perspektywy handlu zagranicznego wybranymi produktami rolno-spożywczymi
 1. Zboża – *W. Łopaciuk*,
 2. Produkty upraw oleistych – *W. Dzwonkowski*,
 3. Cukier i przetwory – *P. Szajner*,
 4. Ziemniaki i przetwory – *W. Dzwonkowski*,
 5. Owoce i przetwory – *B. Nosecka*,
 6. Warzywa i przetwory – *A. Bugała, B. Nosecka*,
 7. Mleko i przetwory – *P. Szajner*,
 8. Żywiec i mięso wołowe – *D. Rycombel*,
 9. Wieprzowina – *D. Rycombel*,
 10. Żywiec i mięso baranie – *D. Zawadzka*,
 11. Żywiec i mięso końskie – *D. Zawadzka*,
 12. Drób – *B. Nosecka*,
- IV. Aneks

**Przy publikowaniu fragmentów raportu oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Raport przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel.: 827-36-64

AUTORZY:

dr Bożena Nosecka
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 553

dr Grzegorz Dybowski
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 743

mgr Anna Bugała
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 440

mgr Wiesław Dzwonkowski
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 616

mgr inż. Wiesław Łopaciuk
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 719

mgr inż. Danuta Rycombel
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 553

mgr inż. Piotr Szajner
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 719

mgr Danuta Zawadzka
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 448

Raport zatwierdziła w dniu 23.05.2000 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Marian Brzóška (sekretarz), Tadeusz Chrościcki, Eugeniusz Gorzelak, Teresa Jabłońska-Urbaniak, Wojciech Józwiak,
Ryszard Kreft, Ewa Król-Pol, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejny raport wydany będzie w grudniu 2000 r.

W serii Raporty Rynkowe w najbliższym czasie ukaza się:

1. Rynek rzepaku /17/ • czerwiec 2000,
2. Rynek owoców i warzyw /16/ • lipiec 2000,
3. Rynek ziemi rolniczej /3/ • lipiec 2000,
4. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /18/ • wrzesień 2000,
5. Rynek pasz /8/ • październik 2000,
6. Rynek mięsa /19/ • październik 2000,
7. Rynek drobiu i jaj /18/ • październik 2000,
8. Rynek ziemniaka /18/ • październik 2000,
9. Rynek zbóż /19/ • październik 2000,
10. Rynek mleka /19/ • listopad 2000,
11. Rynek cukru /18/ • grudzień 2000,
12. Popyt na żywność /1/ • grudzień 2000,
13. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /12/ • grudzień 2000.

POPYT NA ŻYWNOŚĆ

Od grudnia 2000 roku rozpoczynamy systematyczne publikowanie raportu dotyczącego wyłącznie popytu na żywność. Raport zawierał będzie dokładną informację o dotychczasowych i przewidywanych kierunkach rozwoju popytu na podstawowe grupy produktów spożywczych. Autorzy zaprezentują w nim szczegółową analizę aktualnego poziomu i struktury konsumpcji żywności w Polsce oraz determinujących ją czynników i uwarunkowań o charakterze makro- i mikroekonomicznym.

W 1999 r. miała miejsce redukcja wartości obrotów handlu zagranicznego, a ogólne saldo tych obrotów poprawiło się nieznacznie. Również w handlu zagranicznym towarami rolno-spożywczymi nastąpiło zmniejszenie obrotów i poprawa ich salda w porównaniu z rokiem 1998 r. Wpływy z eksportu towarów rolno-spożywczych obniżyły się o 14,6% a wypłaty za import o 12,7%. Ujemne saldo obrotów wyniosło 706,8 mln USD i było o 18,1 mln USD, tj. o 4,9% mniejsze niż przed rokiem. Relacja deficytu do wpływów z eksportu była w handlu zagranicznym towarami rolno-spożywczymi korzystniejsza niż w handlu ogółem (odpowiednio: 27% i 66%). Wyższy był też wskaźnik pokrycia wartości importu eksportem (79% i 60%).

Udział eksportu rolno-spożywcze- go w eksporcie ogółem obniżył się z 11,1% w 1998 r. do 9,7% w 1999 r., a importu z 8,2% do 7,3%. Natomiast udział ujemnego salda w handlu towarami rolno-spożywczymi w ogólnym ujemnym saldzie obrotów towarowych z zagranicą zmniejszył się nieznacznie, bo z 3,9 w 1998 r. do 3,8% w 1999 r. Można więc stwierdzić, że w drugim półroczu 1999 r. i w skali całego roku handel rolno-spożywczy nie pogarszał ogólnych wyników handlu zagranicznego.

W 1999 r. obroty Polski z zagranicą towarami rolno-spożywczymi kształtowały się pod wpływem głównie dwóch czynników, a mianowicie: mniejszego, w ujęciu wartościowym, handlu z krajami wschodnimi – zwłaszcza z Rosją oraz dekonjunkury na rynkach światowych wyrażającej się wysoką podażą, niskim popytem importowym i niskim poziomem cen. Następstwem tego było pogorszenie się warunków handlowych i rozwarcie nożyc cen na niekorzyść eksportu. Sprzyjał też temu nadwartościowy kurs złotego do dolara amerykańskiego hamujący eksport i promujący import.

Utrwały się, zapoczątkowane w I połowie roku, znaczące zmiany w geografii polskiego eksportu. Zmniejszył się eksport do Rosji i pozostałych państw Europy Środkowej i Wschodniej¹. Udział tego obszaru zbytu w polskim eksporcie rolno-spo-

żywczym obniżył się z 36% w 1998 r. do 23% w 1999 r. – w tym Rosji do 10,4%. Zwiększył się natomiast udział eksportu kierowanego do UE, krajów CEFTA i do krajów rozwijających się. Po stronie importu notowano zmniejszenie przywozu z krajów rozwiniętych, w tym z UE, choć nadal pozostała ona największym dostawcą do Polski towarów rolno-spożywczych (ok. 48% ogólnego ich importu). Mniejszy był też import z pozostałych krajów Europy Środkowej i Wschodniej oraz z CEFTY. Natomiast wzrósł nieco przywóz towarów rolnych z krajów rozwijających się. W efekcie nastąpiła poprawa salda obrotów ze wszystkimi partnerami handlowymi z wyjątkiem pozostałych krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Znaczną poprawę ujemnego salda odnotowano w handlu z UE oraz z CEFTĄ.

Zmiany w geografii polskiego handlu przyczyniły się do zmiany w jego strukturze rzeczowej. W eksporcie zmniejszył się udział szczególnie tych produktów, gdzie znaczenie rynków wschodnich było największe – przetwory mięsne, wyroby cukiernicze, przetwory owocowe i warzywne. Obniżył się także eksport towarów lokowanych poza rynkami wschodnimi – zwierzęta żywe, mleko w proszku, cukier, melasa, owoce i warzywa świeże i chłodzone. Nastąpiło zmniejszenie udziału w polskim eksporcie towarów przetworzonych czyli droższych. Udział towarów nieprzetworzonych – zwłaszcza roślinnych – zwiększył się.

W 1999 r. relatywnie niskie ceny podstawowych produktów na rynku wewnętrznym przyczyniły się do zmniejszenia opłacalności importu wielu towarów rolno-spożywczych. Dekonjunktura na rynkach światowych spowodowała większą redukcję wartości importu niż jego wolumenu. Ponadto zmniejszył się import surowcowy realizowany dla produkcji towarów eksportowanych następnie na wschód. Skutkowało to mniejszym przywozem mięsa, zbóż, olejnych, cukru oraz ryb. Zwiększył się natomiast import jogurtów, tytoniu, alkoholi oraz owoców i ich przetworów.

Największe pogorszenie salda obrotów wystąpiło w handlu mięsem

i jego przetworami, produktami mleczarskimi, wyrobami cukierniczymi i przetworami owocowymi. Jednak salda te pozostały dodatnie. Pogłębienie sald ujemnych dotyczyło głównie owoców świeżych i schłodzonych oraz alkoholi i tytoniu. Poprawa ujemnego salda wystąpiła w obrotach większością nieprzetworzonych produktów roślinnych a zwłaszcza zbóż, nasion olejnych i ziemniaków.

Zmniejszenie importu niektórych produktów, szczególnie wrażliwych na rynku krajowym, w dużym stopniu przypisać można zwiększonej ochronie rynku oraz dyscyplinowaniu realizacji kwot taryfowych. Miało to szczególne znaczenie dla ograniczenia przywozu wieprzowiny, cukru, koncentratu pomidorowego oraz zbóż, a także zahamowania tempa przyrostu importu jogurtów.

Nadmierny import mięsa, kwiatów, białego cukru, mąki pszennej, skrobi kukurydzianej oraz glukozy i syropu glukozowego, a także mielonych szyszek chmielowych ograniczony został cłem dodatkowym wprowadzonym przy wykorzystaniu Specjalnej Klauzuli Bezpieczeństwa (SSG). Wycofane zostały też niektóre preferencje przyznane krajom CEFTA.

W pierwszym półroczu 2000 r. łączne wpływy z eksportu towarów rolno-spożywczych prognozowane są na ok. 1125 mln USD, co stanowi spadek o 6% w relacji do pierwszej połowy roku poprzedniego. Utrzyma się prawdopodobnie spadkowa tendencja w eksporcie produktów zwierzęcych (żywca, mięsa i produktów mleczarskich). Niższy będzie także wywóz nieprzetworzonych produktów roślinnych. W grupie przetworów roślinnych obniży się wartość eksportu cukru, jednak przy większym wolumenie sprzedaży. Mniejsze będą też wpływy z eksportu przetworów zbożowych, warzywnych, tytoniu i wyrobów tytoniowych. Wyższych wpływów oczekiwać można w eksporcie przetworów olejnych – szczególnie olejów i margaryn – a także przetworów owocowych – głównie koncentratu jabłkowego.

¹ Obszar ten obejmuje: europejską część b. ZSRR oraz Albanii i kraje b. Jugosławii z wyjątkiem Słowenii, która wchodzi w skład CEFTA

Przewiduje się, że w pierwszej połowie 2000 r. wypłaty za import wzrosną do 1780 mln USD, tj. o 7%. Zwiększy się przywóz nieprzetworzonych produktów roślinnych (zbóż, nasion oleistych, warzyw i ziemniaków), a z przetworów głównie: olejów, śrut i margaryn, słoju, otrąb, wyrobów cukierniczych, koncentratu jabłkowego i niektórych przetworów z owoców południowych. Spośród produktów zwierzęcych przewiduje się większy import przetworów mleczarskich – głównie masła. Można przewidywać mniejsze wydatki na import, chronionych wysokimi cłami towarów, jak wieprzowina czy jogurt. Ograniczony eksport na rynki wschodnie zadecyduje też o niższym imporcie kawy, kakao i herbaty.

Ujemne saldo obrotów produktami rolno-spożywczymi w pierwszej połowie 2000 r. zwiększy się do 650-660 mln USD wobec 462 mln USD w pierwszym półroczu 1999 r. W skali całego 2000 r. można przewidywać pogłębienie ujemnego salda obrotów. Złoży się na to wzrost importu rolno-spożywczego wynikający ze spodziewanej mniejszej podaży wielu produktów i wyższych ich cen na rynku krajowym. Równocześnie te same czynniki będą oddziaływać niekorzystnie na rozwój eksportu rolno-spożywczego. Tym bardziej, że na rynkach światowych ceny są nadal relatywnie niskie, a realne możliwości eksportu na rynki wschodnie – zwłaszcza produktów przetworzonych są bardzo ograniczone.

Tendencje te utrzymają się prawdopodobnie również w I połowie 2001 r. Jednocześnie trudno jest ocenić skalę spadku produkcji rolnej po zbiorach w 2000 r. a w konsekwencji podaży wielu towarów eksportowych. Z drugiej strony trudne są do przewidzenia rozmiary popytu importowego. Na ograniczenie skali obrotów może mieć wpływ ewentualna silna fluktuacja kursu walutowego ze względu na zwiększające się wówczas ryzyko handlowe. Wobec spodziewanego wzrostu cen na rynku krajowym rozwój eksportu wielu towarów zależeć będzie od skali subsydiów eksportowych. Wszystko to wskazuje na możliwość pogorszenia wyników w handlu zagranicznym produktami rolno – spożywczymi w I połowie 2001 r.

SUMMARY

In 1999 a reduction in the value of Polish foreign trade with a slight improvement in overall balance were recorded. Similar developments were observed as regards foreign trade in agri – food products as compared to 1998. The revenue from exports of agri – food products declined by 14,6% while the expenditure on exports decreased by 12,7%. Therefore the negative balance totalled 706,8 mill USD and was lower by 18,1 mill USD or 4,9% as compared to the previous year. The ratio of deficit to export expenditure in agri – food trade was more favourable than in case of overall Polish foreign trade (respectively 27 and 66%). The ratio of import / export value was also higher (79 and 60%).

The contribution of agri – food exports contributed in total Polish exports declined from 11,8% in 1998 to 9,7% in 1999 and in case of imports from 8,2 to 7,3% respectively. The contribution of negative balance of agri – food foreign trade declined slightly from 3,9% in 1998 to 3,85 in 1999. In the scale of the whole 1999 foreign trade in agri – food products did not have negative influence upon overall results of Polish foreign trade.

In 1999 Polish foreign trade in agri – food products was shaped by two major factors: lower in terms of value level of trade with East European countries (particularly with Russia) and weak prosperity on international markets mirrored with excessive supply, weak demand and hence low prices. Therefore the conditions for foreign trade deteriorated and price scissors widen unfavourable for exports. It was supported by overvalued exchange rate of PLN against USD that hampered exports and enhanced imports.

The developments in geographic structure of Polish exports, which begun in the first half of 1999 were stabilised. The exports to Russia and other countries of Central and Eastern Europe declined². The contribution of these countries in Polish agri – food exports shrunk from 36% in 1998 to 23% in 1999, including 10,4% of the export to Russia. On the other hand the share of exports channelled to the

EU, CEFTA and developing countries increased. Regarding imports the contribution of developed countries including the EU declined. Besides that contributing approx. 48% of total Polish agri – food imports the EU remained on the position of the largest supplier. Imports from other Central and European countries and CEFTA shrunk while those originating in developing countries increased. Therefore some improvement in the balance of trade in agri – food products with all trading partners, excluding other Central and European countries, was recorded. Substantial improvement in negative balance of trade with the EU and CEFTA was observed.

The changes in geographic structure of trade induced the changes in the product selection. The contribution of animal products, particularly those in case of which Eastern markets were of the greatest importance (meat products, sugar products and fruit and vegetable products). The exports directed to the markets other than Eastern ones declined to (live animals, SMP, sugar, molasses, fruit and vegetables fresh and chilled). The contribution of processed products and hence more expensive, in total Polish agri – food exports decreased in favour unprocessed commodities, particularly crops.

Relatively low prices of basic agricultural products observed in 1999 on the internal market led to decline in profitability of imports. Weak situation on international markets resulted in greater reduction in import in terms of its value rather than volume. Moreover imports of raw material for final products to be exported to the East also declined. This was reflected in decrease in imports of meat, cereals, oilseeds and fish. On the other hand imports of yoghurts, tobacco, alcohol and fruits and their products increased.

The largest decline in the balance occurred in trade in meat and products, dairy products, confectionery and fruit products. However the balance in those cases reminded positive. Decline in negative balance of trade concerned mainly fresh fruits; ma-

jority of unprocessed crop products (particularly grains), oilseeds and potatoes.

Decline in imports of selected products, particularly sensitive on domestic market was due to strict rules as regards tariff quotas. It was of crucial importance in case of import reduction of pork, sugar, tomato concentrate and grain. It also hampered growth of yoghurt import.

Excessive import of meat, cut flowers, white sugar, wheat flour, maize starch, glucose and glucose syrup, and also chops was restricted with additional duty imposed in accordance with Special Safeguard Clause (SSG). Selected preferences granted for CEFTA countries have also been withdrawn.

Total revenue on exports of agri – food products in the first half of 2000 are estimated at about 1125 mln USD, which would be 6% lower than in the relevant period of 1999. Downward tendency in exports of animal products (livestock, meat and dairy products) is likely to be continued. Exports of raw crop products will also decline. In the group of processed crop products the value of sugar exports is to decline but with a higher volume of sales. Lower revenue is projected in case of exports of grain products, processed vegetables and tobacco. Increase in the revenue can be expected on exports of oilseed-based products, particularly oils and margarine and also processed fruits (mainly apple concentrate).

Import expenditure in the first half of 2000 will increase to 1780 mill USD, which would be 7% higher than a year ago. Imports of unprocessed crop products (grain, oilseeds, vegetables, and potatoes will increase. In case of processed crop products such as oils, cereal grinds, margarine, bran, confectionery, apple concentrate and selected tropical fruits imports will rise too. Dairy products (mainly butter) are the only animal products in which case imports are

² this area concerns European part of former USSR and former Yugoslavia excluding Slovenia that is included to CEFTA

projected to increase. Decline in import expenditure can be expected for the products subject to high import duties such as pork and yoghurts. Limited exports to East European markets will lead to lower imports of coffee, cocoa and tea.

Negative balance of trade in agri – food products in the first half of 2000 will increase to some 650-660 mill USD versus 462 mill USD in the first half of 1999. Therefore in the whole 2000 year negative balance of trade can be subject to further deteriora-

tion. It will be caused by increase in agri – food imports that result from decline in domestic supplies of many products and so increase in domestic prices. Accordingly the same factors will hamper development of agri – food exports, especially in the conditions of relatively low world prices and very limited possibilities of exports to East markets.

These developments are likely to remain in the first half of 2001. For the time being is difficult to assess the scope of decline in agricultural pro-

duction after the harvest and hence the supply of majority of exportable products. On the other hand the size of import demand it are difficult to forecast as well. Potential strong fluctuations of PLN exchange rate will increase trade risk and hence negatively affect the scope of foreign trade. Bearing in mind expected rise in domestic prices, exports of many products would rely upon the scale of export subsidies. All these factors point the possibility of deterioration of results foreign trade in agri – food products in the first half of 2001.